

Sohaisu herraseuran henkilöpolitiikkaan

KARI PALONEN

ABSTRACT

The Closed Masculine Establishment of Political Scientists: Proposals for Subversion

The German word 'Herrenklub' in its double meaning describes well the structure of the Finnish political scientists' community. Conditions and changes of subverting this structure from within deserve discussion. The article gives special attention to the politics involved in the distinction between men and women as a challenge to the established concept of politics and, correspondingly, to the subject matter of political science.

Pitäydyn tässä suomalaisen valtio-opin — henkilöpolitiikassa — 'asioista' katson kirjoittaneeni jo tarpeeksi. Toisin sanoen erittelen ammattimaisen politiikan tutkimisen rakenteellisia ehtoja ja niitä muuttavan politikoinnin mahdollisuuksia. Miten nämä näkyvät toisaalta siinä, kuka voi ja saa ammatikseen tutkia politiikkaa, toisaalta siinä miten 'politiikka' tutkimuskohteena ymmärretään?

Lähden yksinkertaisesta teesistä: valtio-opin tutkija- ja opettajakunta Suomessa on säilynyt herraseurana sanan molemmissa merkityksissä. Teesin paikansapitävyyden koen ilmeiseksi, sen alkuperä vaatisi tarkempaa tutkimusta, joten tyydyn sen perusteiden ja näiden voimassapysymisehtojen tarkasteluun.

Akateemiset A- ja B-ihmiset

Erno *Paasilinnan* tapaa jakaa ihmiset A- ja B-ihmisiin voi käyttää pelkistettynä kuvauksena suomalaisen akateemisen henkilöpolitiikan perusrakenteesta: A-ihmisiä ovat eläkeviroissa istujat (professorit, apulaisprofessorit, lehtorit), B-ihmisiä muut. (Tietysti etenkin jälkimmäisten kesken on tutkimisen ehdoissa suuria eroja, jotka pelkistyksen nimissä kuitenkin tässä sivuutan).

Yksinkertaisin tapa purkaa jako olisi tietysti tehdä kaikista B-ihmisiä. Vuodesta 1983 A-ihmisiin kuuluvana pidän kuitenkin kiinni privilegioista, ts. näköalasta, jonka mukaan vaaraa 'työhön' joutumisesta ei enää tässä elämässä ole . . . Yleisemmin puhuen: akateemisten eläkevirkojen purkaminen merkitsisi mitä ilmeisimmin toimittajamielivallan ja kapitalistisen hiostusmentaliteetin kasvua yliopistomaailmassakin. Virkoja alet-

taisiin siirtää vaarattomille muotialoille, lintsareita alettaisiin panna kuriin jne. Tässä mielessä eläkevirat ovat koko tieteenalan ja yliopistollisen autonomian kannalta rakenne, josta ei pidä luopua.

Reaalinen kysymys koskee A-ihmisten v a l t a a B-ihmisiin rakenteena ja molempiin kuuluvien mahdollisuuksia politikoida tämän rakenteen suhteen. Pelkistäen voi erottaa henkilöllisen ja ideologisen vallan eli rekrytoinnissa sekä tutkimus- ja opetussisällössä näkyvän vallan, toisaalta tieteenalan sisä- ja ulkopolitiikan eli A-ihmisten joukon sulkeutuneisuuden ja avoimuuden sekä suhteessa ulkopuolisiin herruusrakenteisiin lojaalisuuden ja illojaalisuuden vastakohdissa näyttyvän politiikan.

Verrattuna aikaisempaan ja muihin maihin valtio-opin herraseuran konsensus sekä rekrytointitavan että ideologian suhteen on murentunut. Silti nämä rakenteet lyövät toisinaan läpi räikeästikin. Esimerkiksi Valtiotieteellisessä yhdistyksessä B-ihmisten enemmistö johtokunnassa tuntuu nimelliseltä: 'herra-puheenjohtaja/herra professori'-retoriikkaa kuunnellessa tuntuu kuin johtokuntaan olisi poimittu herraseuran noviiseja . . . Samoin se, että Tampereen politiikantutkimuksen päivien työryhmävetäjäys oli monopolisoitu A-ihmisille, on keskustelulle ja tutkimukselle arveluttavaa hierarkian näyttämistä. Juuri tällaisissa yhteyksissä pitäisi rohkeasti purkaa A/B-ihmisrakennetta — esimerkiksi antamalla politiikantutkimuksen päivät faktisesti valtio-opin ainejärjestöjen järjestettäväksi.

Akateemisen henkilöpolitiikan yleiset rakenteet ovat omiaan vahvistamaan A-ihmisten rekrytointivaltaa myös valtio-opissa. Kun uusia yliopistovirkoja ei perusteta — ne tunnutaan rinnastavan 'byrokratian paisutukseen' — mutta käytössä on erilaisia lyhytaikaisia kierto- ja poikkeusmenettelyjä estämässä tutkimuksesta kiinnostuneiden nuorten totaalista sortumista 'tuotantoon' (projektien tutkimusapulaiset, virastotyöntekijät, luennot avoimessa korkeakoulussa, sijaisuudet mm. varttuneen tieteenharjoittajan apurahan saajille jne.), tämä on sekä lisännyt muiden riippuvuutta A-ihmisistä että ruokkinut A-ihmisissä mentaliteettia suosia omia opiskelijoitaan mihin hintaan tahansa.

Mukautuminen näihin henkilöpoliittisiin rakenteisiin kuvastaa toisaalta tieteenalan kykene-

mättömyyttä irrottautua laajemmista ideologisista lojaalisuuksista ja nähdä potentiaalista politikointitilaa akateemisen henkilöpolitiikan 'rakennemuutokselle'. Kovin suurta mielikuvitusta ja laskutaitoa ei tarvitsisi joihinkin yksinkertaisiin reformeihin, jotka vähentäisivät rakenteellista sulkeutuneisuutta ja ideologista konformismia: yliopistollisten hallintovirkokojen muuttaminen opetus- ja tutkimusviroiksi, kuukausipalkkaiset dosentuurit kaikille väitelleille mahdollisena elämismuotona, tutkimusprojektien defo-dalisointi ym. liikkumatila yksilöllisyydelle ja subjektiivisuudelle tutkimuksessa sopivaita nykyiseen intellektuaaliseen suhdanteeseen eivätkä tulisi kalliiksi. Samalla ne osoittaisivat että tutkimus ja opetus ovat jotakin muuta kuin porvarillinen työnteko tai byrokraattinen viranhoito. Tällaisilla ehdotuksilla valtio-oppineet tietysti joutuisivat nokikkain opetusministeriön toimitsijakaartin suunnittelu-, mittaus- ja kontorollideologian kanssa, mutta juuri tähän olisikin korkea aika päästä . . .

Valtio-opin suoranainen 'funktionaalinen' erityismerkitys 'yhteiskunnan' tukipilarina on toki suhteellisen vähäinen. Mutta tässäkin suhteessa on toki tilaisuuksia irtaantumiseen. Milloin esimerkiksi voidaan ammattivaltio-oppineiden kesken sopia vaalien kommentoinnin boikotoinnista?

Tämä kaikki on tietysti yhteydessä tieteenalan tutkimuskohteeseen. Ideologinen lojaalisuus valitsevia herruusrakenteita kohtaan säilyy niin kauan, kun tutkimus pitäytyy stabiiliin, institutionalisoituun ja yleisesti tieteenalan edustajien monopoliksi tunnustettuun kohteeseen. Tältä kannalta siirtymisellä 'politiikan ilmiöistä' 'politiikan ilmiöön' voisi olla tieteenalan sekä sulkeutuneisuutta että ideologista lojaalisuutta purkava merkityksensä (ks. Kari Palonen, *Politiikan ilmiöt vai politiikan ilmiö?*, *Politiikka* 4/1987).

Miesmonokulttuuri

Herraseura suomalainen valtio-oppi on myös *Männerbund*-merkityksessä. Tieteenala suppeasti rajattaessa A-ihmisissä ei taida olla yhtään naista. Tämä ei liene niinkään tulosta tahallisesta diskriminoinnista rekrytoinnissa kuin sisäänrakennetusta miespuolueen ideologiasta, joka värittää tutkimusten arviointia ja tutkimuskohteen

tulkintaa. Tämä miespuolueen hegemonia on erityisen painostava myös niille Toisten miehiksi luokittelemille, jotka ovat onnistuneet välttämään miespuolueen keskeiset initiaatoriitit (neljä A:ta: avioliitto, armeija, alkoholi ja auto).

Rekrytointipolitiikan implisiittisten naisia syrjivien rakenteiden murtaminen ja mahdollinen kääntäminen päinvastaiseen suuntaan on tietysti ajateltavissa. Niin kauan kun yliopistoa pidetään suljettuna laitoksena (*numerus clausus*), voisi pääsykokeita muuttaa esimerkiksi 'lyhyitä kielii' suosivaan suuntaan: näiden hallinta on kokemuksen mukaan parhaita edellytyksiä opiskelulle ja tutkimukselle samalla kun voisi tehokkaammin vastustaa anglosaksista yhtenäiskulttuuria. Mieli tekee tietysti myös ehdottaa miinus-pisteitä varusmiespalvelusta . . .

Selvimmän herraseuraluonne näkyy kuitenkin vasta jatko-opinnoissa ja tutkimuksessa. Rekrytointipolitiikan kääntämiseksi malleja löytyy mm. länsisaksalaisilta vihreiltä: miehiltä suljetut virat, kiintiöt virantäytöissä ja tutkimusrahan jaossa, 'poliittisen naistutkimuksen' autonomisointi sekä valtio-opin sisällä että riippumattomien tutkimus- ym. ryhmien tasolla tulevat ensimmäisinä mieleen, em. yleisen henkilöpolitiikan 'rakennemuutoksen' naisia suosivan toteutuksen lisäksi. Mutta reformien tietä *Männerbunden* purkaminen vie iäisyyden ja saattaa tukea sellaisia alibinaisia, joihin vedoten herraseuran ylivalta vain vahvistuu.

Feminismin ja naistutkimuksen haaste tieteenalan henkilöpolitiikalle on kuitenkin radikaalimpi. Kun Matti *Wiberg* (Vallattomat naiset?, HS 14. 11. 1987) vaatii naistutkimuksen sopeutumista »tavanomaisiin akateemisiin arvostuksiin», on kysyttävä, millaista politiikkaa yleensä ja erityisesti mies/nainen-erottelun suhteen noihin arvostuksiin sisältyy. Onhan selvää että 'totuus', 'objektiivisuus' ym. sovinnainen akateeminen retoriikka pätee vain suhteessa joihinkin kriteereihin ja niiden asettajien politiikkaan. On ainakin kysyttävä, eikö miesmonopoli valtio-opin huipulla ole tulosta sellaisista kriteereistä tai näiden käytötavasta, jotka ovat karkottaneet naisia alan tutkimuksesta?

Kiinnostavampi kysymys on kuitenkin itse mies/nainen-luokituksen ja sen käytön poliittisuuden erittely. Toisin kuin esimerkiksi *Wiberg* katsoo, kysymys ei ole tieteenalan kohteen laa-

jentamisesta, vaan politiikasta puhumisen abstrahoinnista, mitä olen kuvannut 'politiikan ilmiöistä politiikan ilmiöön' siirtymiseksi (ma.).

Mies/nainen-luokituksen poliittisuuden tunnistaminen saati sen johdonmukainen noudattaminen ovat tietysti totutulle ajattelulle vierasta, joten sen eri tasojen ja niiden merkityksen erittely ansaitsevat lähempää tarkateltua. Ainejärjestö Puolueen 5-vuotisjuhlassa keväällä 1986 jouduin esimerkiksi kiivaaseen väittelyyn miesten ja naisten 'luonnollisten erojen' puolustajien kanssa. Seuraavina päivinä kysyin laitoksen vanhemmilta naisopiskelijoilta, mikä opetuksessa onkaan mennyt pieleen, kun noin sovinnaisia ajatuksia kuulee jopa tytöiltä . . .

Kiista on ytimeltään tavallaan filosofinen. Militantin nominalismin kannattajana katson, etteivät mitkään käsitteet, luokitukset jne. ole peräisin 'asiain luonnosta' tai 'todellisuudesta' vaan ovat ihmisten keksintöjä ja tällaisina valinnaisia, tulkinnanvaraisia, muutettavissa ja kiistettävissä olevia. Toisin sanoen: ne ovat läpeensä 'poliittisia'. Niille ei ole mitään 'objektiivista' perustetta, mutta ne eivät voi olla muuta kuin 'puolueellisia' suhteessa käyttökohteisiinsa (Ks. tarkemmin Kari Palonen, *Tekstistä politiikkaan*, Jyväskylän yliopisto, Valtio-opin laitos, Julkaisuja 54—1987, erit. 56—58). Esimerkiksi ohjelmatekstejä on usein hedelmällistä analysoida juuri luokitusten muodostamisen, muuntamisen ja purkamisen kuin pelkkien kannanottojen tasolla. Tässä perspektiivissä myös mies/nainen-erottelun poliittiset ulottuvuudet nousevat esiin.

On tietysti varottava nominalismin vulgaariversiota, jonka mukaan 'miehiä ja naisia ei ole olemassa'. Simone de *Beauvoir* kertoo, kuinka hän oli joskus 1930-luvulla sanonut, ettei ole olemassa juutalaisia, vain ihmisiä. Olga Kosakiewicz oli sitten julistanut ystävilleen: 'filosofianopettajani sanoo, ettei teitä ole olemassa . . .' (*La force de l'âge*, Paris: Gallmard 1977 (1960)).

Toisin sanoen alkaessaan kyseenalaistaa mies/nainen-erottelua, sen löytää edestään toisten tekemänä tavalla, josta ei pääse eroon yksinkertaisesta kieltäytymällä tunnustamasta sitä. Esimerkiksi makuuvaunusta tulisi heitetyksi ulos . . .

Kuitenkin jo sen tutkiminen, minkä asioiden suhteen eri maissa ja aikoina mies/nainen-erottelua on käytetty tai ei ole käytetty, on keskeinen politiikan tutkimuksen kohde. Miksi esimer-

kiksi pitää jo etunimillä politikoida niin, että niistä ulospäin näkee luokituksen miesten/naisten sarjaan? Joissakin kielissä 'sekoittamiseen' tuntuu olevan enemmän tilaa (esim. *Dominique*) kuin suomessa nykyään. (Olen joskus leikkinyt ajatuksella kirjoittaa vaikkapa näytelmänpätkä, josta ei enempää nimistä kuin teoistakaan pääsisi selville henkilöiden paikasta 'mies/nainen'-luokituksessa. Onnistuisiko tämä ilman kielellisten rakenteiden muuntamista, sitä on vaikea edeltäkäs in sanoa).

Joskus 1970-luvulla oikeistolehdet kirjoittivat: »Marjatta Väänänen on hallituksen ainoa mies». Havainnollisemmin mies/nainen-luokituksen puolueellisuutta tuskin voikaan ilmaista: lause sekä moittii hallituksen muita jäseniä 'naismaisuudesta', ts. ideologisen 'ryhdin' puutteesta, samalla kun Väänäsestä tehdään 'mies' samaan tapaan kun natsit ylensivät joitakin juutalaisia 'kunnia-arjalaisiksi'. Mies/nainen-erottelun käyttö on siis asymmetristä: naisten kutsuminen 'mieheksi' sallitaan tietyin ehdoin — 'rooliin' mukautuvat alibinaiset ovat tarpeen miespuolueen vallan lujittamisessa — kun taas miespuolueen ideologiasta kieltäytyviä pidetään pikemminkin 'vajaina' kuin luopioina, pettureina ja rikkureina.

Jos kaikki luokitukset ovat puolueellisia, mikäkin mekaaninen 'tasa-arvo' ei tule kysymykseen, vaan pikemminkin käänteinen puolueellisuus. Niinpä esimerkiksi saksalaiset feministiläiset ovat ehdottaneet siirtymistä feminiini- muotoon paradigmana, johon lyhyempi maskuliini sisältyisi, esimerkiksi *Studentinnen*-ilmauksen mukaisesti. Tässä tapauksessa suljetut naisseurat eivät kuitenkaan eroa avoimista tilanteista: uusin — esimerkiksi *tazissa* säännöksi tullut — ehdotus onkin ison kirjaimen paneminen feminiinipäätteen eteen 'yleistapauksessa': *StudentInnen* voi sisältää sekä mies- että naisylioppilaita, *Studentinnen* vain naisia. Kielipolitiisointi on mielenkiintoista, mutta ei ihan yksinkertaista...

Käänteisen asymmetrian politiikkaa on myös suljettuihin herraseuroihin vastaaminen suljetuilla naisseuroilla. Feministit ovat käyttäneet tätä eräänlaiseen poliittisen vastakulttuurin konstituointiin, mikä on mahdollistanut politiikan muotojen tasolla irtaantumista 'miehisen politiikan' selviöistä sekä uusien toimintatapojen ke-

hittelyä rauhassa 'vakoilijoilta'. Samalla naisten väliset ristiriidat ovat kuitenkin aktualisoituneet: yhteinen miehiltä suojattu politikointitila ei näytä olevan riittävä vapauttamaan välittömästi kaikkia naisia miespuolueen heille tarjoamasta 'roolista', samalla kun kiistat feminismin strategias- ta jne, tällaisessa tilassa vasta pääsevät kunnol- la näkyviin (vrt. Tuija Parvikko, *Henkilökohtainen on poliittista*, Jyväskylä: JYY:n julkaisusarja 1986, erit. 94—100).

Mutta voi kysyä, onko suljettujen miesseurojen vastustamisen strategian kannalta viisasta keskittyä suljettuihin naisseuroihin. Eikö myös miesseurojen sulkeutuneisuuden purkamisella ole oma merkityksensä? 'Alibinaiset' eivät suinkaan aina ja yksiselitteisesti vahvista herraseuroja vaan voivat myös merkitä askelta niiden avaamiseen. Kaikki naisten kanssa politikoidaan valmiit miehet eivät myöskään ilman muuta ole miespuolueen vakoojia, vaan on myös tietoisia luopioita, jotka etsivät politikointitilaa. Näin olemispohjainen 'rintaman sulkeminen' tietyn puolustuksellisen vaiheen ylittämisen jälkeen tuskin on viisasta feminististä politiikkaa.

Mies/nainen-luokituksen poliittisuuden tajua- misesta ja sen asymmetrisestä käytöstä otan triviaalin 'vastaan kävelleen' esimerkin. Länsisak- salaisessa saunomispolitikassa olen törmännyt järjestelyyn, jossa päivä tai kaksi viikossa ovat naistenpäiviä, loput avoimia. Tätä voi pitää suora- naisena feministisena subversiona: toisaalta naistenpäivinä voi saunoa rauhassa miehiltä, toisaalta avoimina päivinä naisten läsnäolo kahlitsee sellaista sovinnisia, jota suljetussa miesten- saunassa kohtaa. Miespuolueen luopioille tilan- ne on varsin vapauttava.

Kuka voi tehdä feminististä politiikkaa? Ilmeistä on, että tämän kohteena eivät ole erityiset 'naisten asiat', vaan nämä suhteutuvat jo itse mies/nainen-erotteluun. Voiko tuon luokituksen puolueellisuuden kääntämistä naisia suosivaksi ajaa myös miesluopiot vai yksin naiset? Ahtaam- min teemaan liittyen: voiko suljettujen herraseurojen avaamista subversiivisesti 'sisältöpäin' jo pitää riittävänä politiikan 'feministisyydelle' vai onko tämä epiteetti varattava vain 'ulkoapäin' tulevalle vastapolitiikalle? Onko itse politikoin- nin luonteessa näissä tapauksessa nähtävissä jo- kin laadullinen ero, joka olisi tärkeämpi kuin poli- tiikan samansuuntaisuus?

Tähän asti olen puhunut mies/nainen-luokituksesta 'jo tehtynä' ja pitäytynyt sen käyttötapojen poliittisuuden erittelyyn. Mutta ihmiset ovat myös 'sitä mitä he itsestään tekevät', jolloin poliittisuus ulottuu itse luokitukseen. Transvestiitit ja sukupuolenvaihdokset ovat riittäviä osoittamaan luokituksen fyysisenkin puolen rajoja sekä asettamaan eksistentiaalisia vaatimuksia, jotta ihmiset voisivat joko välttää toisten asettaman valintatilanteen tai tulkita luokitusta toisin kuin muut heidän suhteensa tekevät.

Sovinnainen mies/nainen-luokitus sisältää jo tietyn seksuaalipoliittisen mallin, ts. ihmistuotantoon orientoituneen heteroseksuaalisen paradigman. Tälle vaihtoehtoiset seksuaalipoliittiset valinnat — homo- ja biseksuaalisuus, selibaatti, miksei myös ihmistuotannosta irrottautuneet heteroseksuaalisuuden muodot — merkitsevät irrottautumista tai ainakin etäisyydenottoa paradigmasta. Seksuaalipoliittisen monokulttuurin murtaminen onkin tietysti eräs tie kohti mies/nainen-luokituksen avointa politisointia.

Eräät feministit ovatkin määritelleet mies/nainen-erottelun uudelleen toiminnallisin perustein. Tuija Parvikon esittelemän Rivolta Femminilehryhmän mukaan perinteinen miehen seksuaalisuus on »prokreatiivista», naisen seksuaalisuus taas on »täysin riippumatonta prokreatiosta» (Henkilökohtainen on poliittista, mt., 44). Jos tätä erottelua käytetään lähtökohtana mies/nainen-luokitukselle, voidaan kaikki ihmistuotantoteologit todeta miespuolueen politiikan tukijoiksi, samalla kun siitä totaalisesti kieltäytyvät on luokiteltavissa naisiksi. Tässä on ainakin eräs perspektiivi, jossa miesluopiot voisivat päästä tekemään feminististä politiikkaa.

Toiminnallisten mies/nainen-erottelujen pittemälleviennin problemaattisuus on itse luokituksen käytön kyseenalaisessa laajentamisessa, mistä helposti päästään uusnaisellisuusideologioihin jne. Näin ei kuitenkaan näyttäisi olevan jälleen Tuija Parvikon tutkimuksista löytämästäni Maria Luisa Boccian tulkinnassa. Hän korostaa naisen ja miehen ajankäsityksen sellaista yhteismitattomuutta, joka »vahvistaa nykyhetken olemassaolon ja muutoksen aikana — aikana jossa historia on» (Tuija Parvikko, *Sukupuoli poliittisena kriteerinä — huomioita feministisen politiikan mahdollisuuksista ja rajoista*, teoksessa Tapani Kaakkuriniemi & Jukka Kanerva (toim.), *Rakkaudesta politiikkaan*, Jyväskylän yliopisto,

Valtio-opin laitos, Julkaisuja 55—1987, 66).

Politiikan käsittehistorian perspektiivissä tämä voidaan liittää Hannah Arendtin — joka tosin ei pitänyt itseään feministinä — tekemään inhimillisen tekemisen muotojen kolmijakoon 'työn, valmistamisen ja toiminnan' välillä. Arendtille politiikka on — tosin 'julkiseen tilaan' sidottuna — puhtain esimerkki toiminnasta, ts. sellaisesta tekemisestä jolla on päämäärää itsessään ja joka on ajan suhteen siten nykyisyyteen orientoitunutta (Vrt. *Vita activa*, München: Piper 1981 (1958), erit. 14—18, 27—31, 164—171). Tässä perspektiivissä politiikan alistaminen sekä 'työn' että 'valmistamisen' käsitteille, sekä 'uusintamisen' että 'esineiden tuottamisen' osaksi tai apuvälineeksi voidaan tulkita miespuolueen politiikan ilmaukseksi. Nykyään ei olekaan vaikea huomata juuri feministien olevan intohimoisimpia politikoinnin puolustajia . . .

Arendtin teesiä voisi jatkaa ehkä myös politiikan ilmiön muiden ulottuvuuksien, kuten tilan ja kielen poliittisuuden suuntaan. Houkuttelisi ajatella esimerkiksi 'valloituspolitiikkaa' luonteeltaan 'miehiseksi', 'välin pitämisestä' huolehtivan autonomisen politikointitilan tarjotessa sille feministisen vaihtoehdon. Vastaavasti voisi ajatella instrumentaalista kielenkäyttöä miespolitiikalle tunnusomaiseksi, kun taas puheen ja kirjoituksen itseisarvoisen ulottuvuuden tunnustamisessa voisi ajatella näkyvän feministisen politiikan piirteitä. (Tämänsuuntaisia ajatuskuvioita vilahdaa esim. Sabine Marxin kirjoituksessa *Der Ort der Politik ist: Hier, überall. Die Zeit der Politik ist: Jetzt, sofort*, Beiträge zur feministischen Theorie und Praxis, 13, 1985, erit. 121—125).

* * *

Huomaan päätyneeni hieman etäälle valtio-opin herraseurasta. Kuitenkin: *de te fabula narratur*. Esimerkillä mies/nainen-luokituksen poliittisesta aspektista olen havainnollistanut 'politiikan ilmiöt'-konseptioiden rajoja ja osoittanut eräitä suuntia, joissa feminismiin ja naistutkimuksen haaste 'politiikan ilmiön' tulkinnalle näyttää merkittävältä. Uusia 'taideteostasoisia' politiikkakäsityksiä onkin ainakin odotettavissa juuri feministeilta, ellei niitä ole jo kehitelty feministisessä kirjallisuudessa akateemisen valtio-opin ulkopuolella . . . Ellei sitten koko politiikan ilmiöstä ja käsitteestä puhumistakin osoiteta jonakin päivänä herraseuran ongelmaksi . . .

Politiikan tutkimuksen mahdollisuuksista

RALF HELENIUS

ABSTRACT
Something of The
Possibilities in Poli-
tical Science

Political scientists have good presuppositions to study society in a fruitful way primarily because we study it from the viewpoint how power 'functions', how power effects even citizens' daily lives. In order for these presuppositions are to be realized in concrete research, we should study phenomena historically, and also take into account the effects of law.

Kun tapaan tutkijoita toiselta alalta tai muuten vaan ihmisiä, jotka eivät työkseen harrasta samaa kuin minä, joudun joskus selittämään mitä minä ja minun kaltaiseni oikein puuhaavat.

Ammattiveljeni ja -sisarieni joukossa on paljon itsenäisesti ajattelevia ja luovasti tutkivia yksilöitä, jotka myös tietävät jotain yhteiskunnasta. Mutta jos joudun kertomaan ns. yleisen kuvan, käsitykseni siitä, mitä valtio-oppi tai politiikan tutkimus ovat tieteenä yleensä, joudun ymmälle.

Liian usein ajattelen, ja tulen välillä sen sano-neeksikin, että mehän olemme melkein kuin kansantaloustieteilijät: yhtä fossiilia joukkoa, joka perustaa tieteenä kapeaan reduktioon ja edesmenneeseen liberaaliseen valtioteoriaan. Edelli-

nen näkyy taipumuksena nähdä politiikkana vain se, joka tapahtuu varsinaisten valtioelinten ja niiden juurien toimesta: ainoastaan presidentti, eduskunta, valtioneuvosto ja ehkä jossain määrin poliittiset puolueet ja virkamiehet mekitsevät valtiossa. Muut, esimerkiksi ay-liike, työnantajat, teollisuus ja kauppa sekä niiden etujärjestöt ja lisäksi kaikenlaiset valtionapua nauttivat kansalaisjärjestöt sosiaalisessa, taloudellisessa ja kulttuurista tuottavassa kentässä jäävät ulkopuolelle. Eastonin tai Almond-Colemanin malleissa kaikki tällainen on toisarvoista; syötettä, päätettä tai ympäristöä muttei sisältöä. Pahinta on se, että kadunmies ja hänen mukanaan ns. tavallinen järki jätetään jatkuvasti pakkaseen paleltumaan.

Joku sanoo, että onhan meillä sentään ollut pitkä »politologinen» (käsitettä käytetty Kari Palosen 1970-luvulla ilmaistun kritiikin tarkoitta-

massa mielessä) perinne. Mutta eiväthän kaikki nuo massadatoihin perustuvat (ja sinänsä usein pätevät) tutkimukset tuo esiin kadunmiehen todellista näkemystä, saatikka hänen yhteiskunnallista tilannettaan tai henkilökohtaista maailmantuskaansa. Mielipidetiedustelujen avulla emme opi mitään sellaisesta ihmisestä, joka todella auttaa meitä ymmärtämään miksi jotkut eivät halua äänestää tai elää niin kuin muut, tai miksi toiset kuolevat syöpään ja toiset tekevät itsemurhan. Näihin kysymyksiin valtiotieteilijöillä on usein paremmat mahdollisuudet etsiä vastaukset kuin esimerkiksi sosiologian ja sosiaalipolitiikan tai vaikkapa lääketieteen ja maatalous-metsätieteen tutkijoilla.

Otetaan vain yksi esimerkki. Kymmenet tuhannet, ehkä sadat tuhannet ihmiset kärsivät Suomessa sepelvaltimotaudista ja muista verenkiertojärjestelmän vaivoista. Monet odottavat ohitusleikkauksia ja vielä useammat elävät erilaisien lääkkeiden voimalla. Lääketiede ei voi yksin korjata ongelmaa, josta perustellusti voidaan syyttää elintarviketeollisuutta ja valtiovaltaa sekä

sitä isoa rahaa ja ihmisenäkemyttä, joka ohjaa tällaisten instituutioiden toimintaa.

Pulmasta voidaan selvittää, jos ihmiset oppivat syömään toisin kuin nyt ja mm. vaatimaan elintarvikkeita joissa on vain vähän tai ei lainkaan maito- ja muita eläinrasvoja. Se, että tällainen hurskas toive ei hevin toteudu, johtuu kuitenkin melkoisessa määrin vallan käytöstä.

Valtiotieteilijällä jos kellään on hyvät edellytykset tarttua esimerkiksi yllä kuvattuun ongelmaan, joka on yhteiskunnallinen eikä vain esim. lääketieteellinen. Kun tutkimme tällaisia kysymyksiä ja monia muitakin alamme ongelmia, meidän on hyvä laajakatseisuuden lisäksi tarkastella asioita historiallisesti. Unohdimme historia-tieteen ja lakitieteen siinä vaiheessa kun halusimme luoda omaleimaisen (korkean) profiilin. Kun nuoren tieteen ensimmäinen kierros on kulunut umpeen, olemme taas löytämässä Maailmanhengen. Nyt voisimme entistä kypsempinä tarttua niihin ongelmiin, jotka askarruttivat meitä lapsuudessamme.